

Андрій Михайлович Никифоров

Одеський період у житті та творчості Никанора Онацького

УДК 377/378.09:74/75(477)
DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2022-1.7>

Андрій Михайлович Никифоров
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва, музикознавства
та культурології
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID: 0000-0002-0576-980X

Статтю присвячено виявленню впливу Одеської мистецької школи на формування особистості Никанора Онацького як педагога-митця.

Мета статті – узагальнити відомості провідних вітчизняних науковців щодо формування світоглядної позиції Н. Онацького під час перебування його в мистецько-освітньому середовищі Одеси початку ХХ століття.

Пріоритетними методами даного дослідження обрано: теоретичний та історико-логічний аналіз друкованих джерел з досліджуваної проблеми; персоналістично-біографічний метод, що застосовувався для вивчення життєвого і творчого шляху Н. Онацького; хронологічно-системний, який допоміг розглянути особливості перебування митця на Одещині у часовій послідовності.

Встановлено, що художньо-мистецька освіта від другої половини ХІХ століття представлена професійно-художніми школами у найбільших містах України, в яких велику увагу було зосереджено на вирішенні проблем підготовки художньо-педагогічних кадрів. Однією із провідних мистецьких шкіл була Одеська художня школа (1865), яка 1901 року була реформована в Одеське художнє училище Товариства красних мистецтв, після закінчення якого у 1905 році Никанор Онацький отримав диплом учителя малювання й краснопісу.

З'ясовано, що за успішно виконані малюнки академічних постанов Н. Онацький отримав високі бали, що засвідчило високий рівень професійно-мистецької майстерності митця в роки навчання.

Показано, що майже п'ятирічне перебування в Одесі мало великий вплив на формування творчого кредо молодого художника; особливий вплив справили педагоги училища: професор К. Костанді, який викладав живопис, композицію, рисунок та академік О. Полов – викладач мистецтвознавства.

Зроблено висновки про те, що здобута Н. Онацьким професійна мистецько-художня підготовка в Одесі стала підґрунтям для подальшого навчання в Петербурзькому вищому художньому училищі при Імператорській академії мистецтв у класі живописця І. Рєпіна.

Ключові слова: Никанор Онацький, Одеське художнє училище Товариства красних мистецтв, художньо-педагогічна освіта.

Постановка проблеми. У сучасній українській мистецькій освіті важливого значення набуває вивчення життєвого шляху й творчого доробку тих художників-педагогів, які самовіддано працювали на освітянській ниві у першій третині ХХ століття, в період розбудови національної освіти та педагогіки. Актуальність дослідження зумовлено об'єктивною необхідністю ретельного вивчення, наукового аналізу та творчого переосмислення спадщини вітчизняних митців, до когорті яких належить Никанор Харитонович Онацький – педагог, художник, поет, представник «розстріляного відродження».

Аналіз актуальних досліджень. Плідна й багатовекторна діяльність Никанора Онацького привертає увагу науковців від початку ХХ століття й до сьогодні. Так, окремі аспекти педагогічної діяльності розглядали М. Манько (Манько, 2007), В. Ткаченко (Ткаченко, 2019), П. Ротач (Ротач, 1974). Внесок Никанора Онацького у розвиток музейної справи, краєзнавства та археології заактуалізували у своїх розвідках О. Білоусько, Є. Єрмак, В. Реверук (Білоусько, Єрмак, Реверук, 2005), С. Білокінь (Білокінь, 2004), О. Школьна (Школьна, 2016). Г. Намдаров і О. Скиба вивчали внесок Н. Онацького

в українську етнографію та фольклористику (Намдаров, Скиба, 2001). Плідне й детальне вивчення мистецького спадку висвітлювала й висвітлює мистецтвознавець Н. Юрченко (Юрченко, 1995; 2014; 2015). Біографічні відомості щодо постаті Н. Онацького узагальнили Г. Ареф'єва, Г. Дужа, Н. Курасова (Сумський художній музей, 2005), Г. Хвостенко (Хвостенко, 2007) та інші. Серед вчених та діячів освіти і культури, які працювали на ниві української справи за кордоном, у контексті визначення соціально політичного підґрунтя становлення особистості Н. Онацького, вважаємо доцільним відзначити розвідки О. Швеця (Швець, 2013).

Мета статті – узагальнити відомості провідних вітчизняних науковців щодо формування світоглядної позиції Н. Онацького під час перебування його в мистецько-освітньому середовищі Одеси початку ХХ століття.

Методи дослідження. Пріоритетними методами даного дослідження обрано:

- теоретичний та історико-логічний аналіз друкованих джерел з досліджуваної проблеми;
- персоналістично-біографічний метод, що застосовувався для вивчення життєвого і творчого шляху Н. Онацького;

- хронологічно-системний, який допоміг розглянути особливості перебування митця на Одещині у часовій послідовності.

Виклад основного матеріалу. Концептуальний аналіз праць науковців різних галузей знань: істориків, істориків педагогіки, істориків образотворчого мистецтва, діячів культури та мистецтва, що досліджували перебіг загальних процесів в Україні другої половини XIX – першої третини XX століття – освітні, соціальні, політичні, культурно-мистецькі – уможливили встановити культурно-історичне й соціально-політичне підґрунтя досліджуваного періоду.

Згідно з історичними джерелами, поживлення художнього життя, інтенсивне зростання виробництва, гостра потреба в технічній освіті призвели до необхідності розв'язання питання про підготовку власних висококваліфікованих фахівців-художників. Тому від середини XIX століття почали виникати нові мистецькі школи у великих містах та культурних осередках України, які мали велике прогресивне значення для становлення національної художньої освіти.

Аналізуючи становлення художньої освіти країни кінця XIX століття вважаємо необхідним підкреслити думку Л. Соколюк стосовно того, що посилення відчуття національної спорідненості серед митців різних земель України та їхнє прагнення об'єднатися в загальнонаціональному масштабі для розкриття самобутності українського образотворчого мистецтва у європейському контексті, створило передумови організації художніх шкіл у досліджуваний період (Соколюк, 1979). Такої ж думки дотримується Л. Русакова, яка констатує, що на початку XIX століття ще не було чіткої системи художньої освіти, проте виразно проявили себе освітньо-художні процеси на території України, які, на думку дослідниці, надали можливість втілюватися в українську мистецьку школу кінця XIX – початку XX століття (Русакова, 2014, с. 281).

Р. Шагало, вивчаючи становлення мистецької освіти середини XIX – середини XX століття показав, що художньо-мистецька освіта кінця XIX століття на теренах України вже була представлена професійно-художніми школами які:

- по-перше, стали центрами художньої освіти в регіонах;
- по-друге, у зазначених мистецьких школах велику увагу було зосереджено на вирішенні проблем підготовки художньо-освітніх кадрів, розкриття змісту, форм і методів художньої освіти (Шагало, 2005).

Аналіз розвідок Л. Русакової, Л. Соколюк, Р. Шагала надав можливість з'ясувати, що художня освіта в Україні означеного періоду позначена тенденцією переходу від приватного навчання до державного, оскільки на початку XX століття діяльність художніх шкіл зумовила

створення у 1901 році в Одесі та Києві художніх училищ, а в 1912 р. – у Харкові. Як стверджує Л. Соколюк, активна й плідна діяльність окреслених закладів базувалася на розвитку української малярської традиції попередніх часів у поєднанні з реалістичними сучасними загальноєвропейськими мистецькими тенденціями (Соколюк, 1979). Відтак, розвиток художньої освіти в Україні кінця XIX – початку XX століття супроводжувався розширенням системи навчальних закладів, що здійснювали художнє навчання. Варто зазначити, що осередки художньої освіти України на початку XX століття (Одеське та Харківське художні училища), поступово перетворились на державні навчальні заклади під керівництвом Петербурзької Імператорської академії вишуканих мистецтв. Названі мистецько-освітні заклади, вступаючи під контроль Петербурзької академії мистецтв, з одного боку, втрачали свою регіональну й національну своєрідність, а з іншого, – зберігали послідовність, логічність і єдність усієї художньої освітньої системи (Соколюк, 1979).

За переконанням Н. Юрченко Одеська мистецька школа на початку XX століття була провідною в Україні (Юрченко, 2014). Можемо припустити, що саме тому Никанор Онацький у 1901 році вступив до Одеського художнього училища Товариства красних мистецтв. Короткі відомості про одеський період життя і творчості Н. Онацького містяться у виданнях Сумського обласного художнього музею імені Никанора Онацького «Українська старовина XVIII – початок XX століття: каталог виставки» (1991) та «Сумський художній музей імені Н. Онацького: альбом» (2005), у науковому довіднику «Сумщина від давнини до сьогодення» (2000), енциклопедичному довіднику «Митці України» (1992), у «Шевченківській енциклопедії» Інституту літератури імені Т. Шевченка (2013).

Крім того, окремої уваги заслуговують матеріали наукового фонду Сумського обласного краєзнавчого музею. Так, у фондах книгонадходжень № 31983 СУКМ знаходяться документи та рукописи Н. В. Онацької (дружини Никанора Онацького), листи родичів, спогади учнів педагога, що внесли уточнення в основні періоди життя та діяльності педагога. Слід відзначити матеріали справи Д – №5745 наукового архіву Сумського обласного художнього музею імені Никанора Онацького, що містили факти з років навчання митця, зокрема відомості і спогади про його студентські роки в Одесі, що допомогли встановити цілісну картину здобуття педагогічної мистецької освіти. Разом із тим, важливо вказати, що матеріали наукового архіву художнього музею супроводжувалися витягами чи копіями документів з особистого архіву Никанора Онацького (Никифоров, 2016).

Велику роботу із уточнення відомостей щодо життя і творчої діяльності Никанора Онацького

та оприлюднення документів із особистого архіву Онацьких здійснено науковими співробітниками Сумського обласного художнього музею. Наприклад у ювілейному виданні «Никанор Харитонович Онацький (1875–1937): до 130-річчя від дня народження» опубліковано частину документів із означеного приватного архіву, подарованого музею родичами Онацького (Никанор Харитонович Онацький (1875–1937), 2005).

В одній зі своїх розвідок, у статті «Никанор Онацький в портретах і в житті», Н. Юрченко оприлюднила Диплом за № 343, який засвідчує здобуття Н. Онацьким професійної художньо-педагогічної освіти в Одеському художньому училищі Товариства красних мистецтв та отримання звання вчителя малювання і краснорисунку (1905) (Юрченко, 1995, с. 4). Доцільно вказати на той факт, що диплом підписаний директором Одеського художнього училища академіком А. Поповим, який разом із професором живопису К. Костанді мали великий вплив на формування особистості Онацького-педагога, Онацького-художника.

Як стверджує Н. Юрченко, на той час, коли Никанор Онацький прибув на навчання до Одеси у 1900 році, мистецтво набувало нового дихання: в апогеї слави було об'єднання Південноросійських художників на чолі з К. Костанді. В Одесі творили і експонували свої твори відомі художники з Харкова, Києва, Москви, Петербурга, Вільно, Варшави. Серед них П. Левченко, С. Васильківський, М. Пимоненко, М. Мурашко, Л. Пастернак. Пізніше в Одесі з'явився «Салон В. Іздебського», який також сприяв духовному зростанню творчої молоді (Юрченко, 2015).

Доцільно зауважити на тому, що майже п'ятирічне перебування в Одесі мало великий вплив на формування творчого кредо молодого художника. Адже, коли Н. Онацький приїхав на навчання до Одеси у 1900 році, культурне життя міста набувало підйому, а в «апогеї слави» було «Товариство південноросійських художників» на чолі з К. Костанді (Юрченко, 1995; 2015).

Крім цього, варто відзначити, що до найпотужнішого мистецького об'єднання України початку ХХ століття «Товариства південноросійських виставок» входили відомі митці М. Кузнєцов, П. Нілус, І. Ладигенський, К. Костанді. Г. Хвостенко теж підтримує думку про те, що особливий вплив на Н. Онацького справили К. Костанді (викладав живопис, композиція, рисунок), який разом з академіком О. Поповим (викладав мистецтвознавство) стали його педагогами в училищі (Хвостенко, 2007, с. 13).

Згодом в Одесі почав діяти «Салон В. Іздебського», який також сприяв духовному зростанню творчої молоді. Враження від «Салонів Іздебського», праці митців з Києва, Харкова, Москви, Петербурга, Варшави, Вільно сформували твор-

чий діапазон Никанора Онацького – його «чотири октави» в живописі (Юрченко, 1995, с. 3). Г. Намдаров і О. Скиба також стверджують, що в Одесі в означений період працювали та експонували свої картини відомі художники з мистецьких осередків Російської імперії (Намдаров, Скиба, 2001)

Цікавий факт наводить науковець В. Ткаченко: Вже студентом Одеського художнього училища у 1903 році Онацький придбав бібліографічний посібник «Т. Шевченко в літературі і мистецтві», автор якого український бібліограф, критик, фольклорист, мовознавець Михайло Комаров (псевдонім Уманець). Видання справило на нього неповторне враження, вплинуло на становлення мистецького хисту. Крім того, юнак брав активну участь у літературних та мистецьких вечорах, зустрічався з професором Новоросійського університету Олексієм Маркевичем, якому в 1859 році пощастило спілкуватися з Тарасом Григоровичем Шевченком. Ці зустрічі надовго запали в душу молодого студента (Ткаченко, 2019).

Як стверджує Н. Юрченко, саме в Одеському художньому училищі за успішно виконані малюнки академічних постанов Никанор отримав високі бали (Юрченко, 1995). Відтак, це дає підстави засвідчити високий рівень професійно-мистецької майстерності Н. Онацького, що був визнаний його педагогами в роки навчання.

Вважаємо за доцільне навести матеріал, як описує досліджуваний період розвитку художньо-мистецької освіти на півдні України О. Школьна. На той час Одеське художнє училище Товариства красних мистецтв надавало високу рисувальну і живописну підготовку. У закладі викладали колишні художники-пересувники, представники «Товариства південноросійських художників», зокрема, чільник руху імпресіонізму на Причорноморському узбережжі К. Костанді, відомий пейзажист, майстер краєвидів з храмовою архітектурою Г. Ладигенський, учень І. Репіна – фахівець жанрових сцен і ліричних пейзажів П. Нілус. Вони прищепили обдарованому молодому художнику, зазначає О. Школьна, особливе емоційне сприйняття світу, відчуття «душі» окремих предметів, архітектурних споруд, квітів. За кілька років наполегливих студій в мистецькому середовищі українського імпресіонізму, Н. Онацький спромігся долучитися до художніх процесів, пов'язаних із творчістю таких уславлених митців, як-от: С. Васильківський, П. Левченко, М. Мурашко, М. Пимоненко (Школьна, 2016, с. 181).

Отже, із наведених фактів можемо зробити висновки, що навчання в Одесі – місті з активним мистецьким життям, відвідування занять у художньому училищі, де викладали такі відомі педагоги, як академік О. Попов і професор живопису К. Костанді, сприяли становленню Н. Онацького як особистості з широким поглядом на світ, на завдання мистецтва та художньої освіти (Никифоров, 2016).

Після значних творчих досягнень Н. Онацький за кілька років отримав диплом професійного художника і вирішив продовжити навчання у закладі вищої художньої освіти в Петербурзі (Юрченко, 2015; Никифоров, 2016, с. 87).

Важливо відзначити, що після успішного закінчення Одеського художнього училища Н. Онацький продовжив навчання в Петербурзькому вищому художньому училищі при Імператорській академії мистецтв у класі відомого педагога-живописця Іллі Рєпіна (Никанор Онацький, 2008; Ткаченко, 2010, с. 280).

Вищеозначені факти свідчать, що навчання в Одеському художньому училищі Товариства красних мистецтв сприяло розкриттю таланту Никанора Харитоновича Онацького, одного із когорти українських митців-педагогів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, підсумовуючи результати дослідження Одеського періоду професійного навчання Н. Онацького (1900-1905 рр.) – можемо стверджувати, що педагогічна художня освіта, здобута в Одесі, не лише вдосконалила педагогічні знання та мистецькі навички, а й розширила світогляд, збагатила особистість художника. Важливо зазначити, що мистецька атмосфера великого міста Одеси мала значний вплив на юнака, його подальший духовний та професійний розвиток.

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у ретельному вивченні особистин навчання Никанора Онацького в Петербурзькій імператорській академії вишуканих мистецтв у класі відомого живописця-педагога Іллі Рєпіна.

ЛІТЕРАТУРА

Білокінь, С. (2004). Репресії проти музейників у ряду різних типів репресій. *Музейна справа та музейна політика в Україні ХХ столітті: праці Музею українського народного декоративного мистецтва* (с. 27-35). Київ: Златограф. (Bilokin, S. (2004). Repressions against museum workers in a number of different types of repressions. *Museum business and museum policy in Ukraine in the 20th century: works of the Museum of Ukrainian Folk Decorative Art* (pp. 27-35). Kyiv: Zlatograph).

Білоусько, О. А., Єрмак, Є. П., Реверук, В. Я. (2005). *Новітня історія Полтавщини (I половина ХХ століття)* (с. 301-302). Полтава: Оріяна. (Bilousko, O. A., Yermak, E. P., & Reveguk, V. Ya. (2005). *Recent history of the Poltava region (first half of the 20th century)* (pp. 301-302). Poltava: Oriana).

Коцур, Я. М., Тинаренко, Ю. В. (2010). Творче життя визначного митця, представника українського «розстріляного відродження» (до біографії Н. Х. Онацького). *Актуальні питання вітчизняної та світової історії: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції* (с. 166-168), С. І. Дегтярьов (ред.). Суми: Сумський державний університет. (Kotsur, Y. M., & Tynarenko, Yu. V. (2010). Creative life of a prominent artist, a representative of the Ukrainian «shot revival» (to the biography of N. Kh. Onatskyi). *Current issues of national and world history: collection of materials of the All-Ukrainian scientific conference* (pp. 166-168). In S. I. Degtyarev (Ed.). Sumy: Sumy State University).

Митці України: енциклопедичний довідник (1992), А. Кудрицький (ред). Київ: «Українська енциклопедія» імені М. Бажана. (*Artists of Ukraine: an encyclopedic guide* (1992). In A. Kudrytskyi (Ed.). Kyiv: «Ukrainian Encyclopedia» named after M. Bazhan.).

Намдаров, Г. М., Скиба, О. В. (2001). Внесок народознавців Сумщини в українську етнографію та фольклористику. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*, 4, 19–22. (Namdamarov, H. M., & Skyba, O. V. (2001). The contribution of ethnologists of Sumy Oblast to Ukrainian ethnography and folkloristics. *Bulletin of the Luhansk State Pedagogical University named after T. G. Shevchenko*, 4, 19–22.).

Никанор Харитонович Онацький (1875–1937): до 130-річчя від дня народження (2005). Сумський обласний художній музей імені Н. Онацького. Г. В. Ареф'єва, Н. С. Юрченко (автори тексту). Суми: Університетська книга. (*Nikanor Kharitonovych Onatsky (1875–1937): to the 130th anniversary of his birth* (2005). Sumy Regional Art Museum named after N. Onatsky. Authors text by G. V. Arefiev, & N. S. Yurchenko. Sumy: University book).

Никифоров, А. М. (2015). Педагогічна та культурно-просвітницька діяльність Никанора Онацького (1875-1937) в зарубіжних публікаціях. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. Вип. 19-20, 264-273. (Nykyforov, A. M. (2015). Pedagogical and cultural and educational activities of Nikanor Onatskyi (1875-1937) in foreign publications. *International scientific forum: sociology, psychology, pedagogy, management*. Vol. 19-20, 264-273).

Никифоров, А. М. (2016). *Педагогічна діяльність Никанора Онацького (1875-1937) на Слобожанщині: монографія*. Суми: ФОР Цьома С. П. (Nykyforov, A. M. (2016). *Pedagogical activities of Nikanor Onatskyi (1875-1937) in the Slobozhan region: a monograph*. Amounts: FOP Tsyoma S. P.).

Ротач, П. (1974). *Никанор Харитонович Онацький. Український календар: 1975* (с. 89-93). Варшава: УСКТ. (Rotach, P. (1974). *Nikanor Kharitonovych Onatskyi. Ukrainian calendar: 1975* (pp. 89-93). Warsaw: USKT).

Русакова, Л. (2014). Художня освіта в Україні другої половини ХІХ – початку ХХ століття: історія та педагогічні пошуки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 9 (2), 280–285. (Rusakova, L. (2014). Art education in Ukraine in the second half of the 19th and early 20th centuries: history and pedagogical research. *Problems of modern teacher training*, 9 (2), 280–285).

Соколюк, Л. Д. (1979). Харьковская художественная школа и ее роль в формировании системы художественного образования на Украине в XVIII в. *Русское искусство второй половины XIX в.: материалы исследования*, Т. В. Алекеева (ред.). М.: Наука. (Sokolyuk, L. D. (1979). Kharkov art school and its role in the formation of the system of art education in Ukraine in the 18th century. *Russian art in the second half of the 19th century: research materials*. In T. V. Alekeeva (Ed.). M.: Science).

Сумський художній музей імені Н. Онацького: альбом (2005). Г. В. Ареф'єва, Г. М. Дужа, Н. В. Курасова [та ін.] (уклад.). Київ: Фолігрант. (*Sumy Art Museum named after N. Onatsky: album* (2005). In G. V. Arefiev, H. M. Duzha, & N. V. Kurasov [and others] (Eds.). Kyiv: Foligrant).

Сумщина від давнини до сьогодення: науковий довідник (2000). Л. А. Покідченко (упоряд.). Суми: Слобожанщина. (*Sumyshchyna from ancient times to the*

present: a scientific guide (2000). In L. A. Pokidchenko (Ed.). Sumy: Slobozhanshchyna).

Ткаченко, В. (2019). *Т. Шевченко і Н. Онацький: «...мої думи, мої кращі святі почуття будуть линути до тебе...»*. URL: <https://history.sumy.ua/research/article/9003-tkachenko-valentyna-tshevchnko-i-nonatskyi-moi-dumu-moi-krashchi-sviati-pochuttia-budut-lynuty-do-tebe.html>

Українська старовина XVIII – початок ХХ століття: каталог виставки (1991). В. О. Донченко, Н. С. Юрченко (упоряд.); С. І. Побожій (ред.). Суми: Сумський художній музей. (*Ukrainian antiquity of the 18th – early 20th centuries: exhibition catalog* (1991). In V. O. Donchenko, N. S. Yurchenko, & S. I. Pobozhii (Eds.). Sumy: Sumy Art Museum).

Хвостенко, Г. (2007). Страдницький шлях Никанора Онацького. *Суми і сумчани*, 43 (468), 13. (Khvostenko, G. (2007). The suffering path of Nikanor Onatskyi. *Sumy and people of Sumy*, 43 (468), 13).

Швець, О. (2013). Творчі еліти про українську радянську культуру в українській пресі націоналістичного спрямування Другої Речі Посполитої. *Українознавчий альманах*. Вип. 14, 140-143. (Shvets, O. (2013). Creative elites about Ukrainian Soviet culture in the Ukrainian press of the nationalist direction of the Second Commonwealth. *Ukrainian Studies Almanac*. Vol. 14, 140-143).

Шевченківська енциклопедія у 6 т. (2013). Т. 4.: М-Па. Онацький Никанор Харитонович (сс. 704-705), М. Г. Жулинський (ред.). Київ: Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка. (*Shevchenko encyclopedia in 6th volume* (2013). T. 4.: M-Pa. Onatskyi Nikanor Kharitonovych (pp. 704-705). In M. G. Zhulynskyi (Ed.). Kyiv: Institute of Literature named after T. G. Shevchenko).

Школьна, О. В. (2016). Никанор Онацький в українському мистецтвознавстві та музейній справі. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 34, 180-184. (Shkolna, O. V. (2016). Nikanor Onatskyi in Ukrainian art history and museum affairs. *Bulletin of KNUKIM. Series: Art History*, 34, 180-184).

Шмагалю, Р. Т. (2005). Мистецька освіта в Україні середини ХІХ – середини ХХ століття: структуризація, методологія, художні позиції (автореф. дис. ... д-ра мист.: 17.00.06). Львів. (Shmagalo, R. T. (2005). Art education in Ukraine in the mid-19th – mid-20th centuries: structuring, methodology, artistic positions (DSc thesis abstract). Lviv).

Юрченко, Н. С. (1995). Никанор Онацький в портретах і в житті. *Мистецькі осередки Сумщини: історія, колекція, дослідження: матеріали наукової конференції, присвяченої 75-річчю заснування Сумського музею* (сс. 7-10). Суми: Сумська обласна наукова бібліотека. (Yurchenko, N. S. (1995). Nikanor Onatsky in portraits and in life. *Art centers of the Sumy region: history, collection, research: materials of the scientific conference dedicated to the 75th anniversary of the founding of the Sumy Museum* (pp. 7-10). Sumy: Sumy Regional Scientific Library).

Юрченко, Н. С. (2014). Трагедія митця на тлі епохи: до 140-річчя від дня народження Н. Х. Онацького. *Календар знаменних і пам'ятних дат Сумщини на 2015 рік*. О. К. Линник (упоряд.) (сс. 8-13). Суми: Сумська обласна наукова бібліотека. (Yurchenko, N. S. (2014). The tragedy of the artist against the background of the era: to the 140th anniversary of the birth of N. Kh. Onatsky. *Calendar of significant and memorable dates of Sumy Oblast for 2015*. In O. K. Linnyk (Ed.) (pp. 8-13). Sumy: Sumy Regional Scientific Library).

Юрченко, Н. С. (2015.) *Мистецтво Никанора Онацького на тлі епохи*. URL: <https://creativpodiya.com/posts/14094>. (Yurchenko, N. S. (2015.) *The art of Nikanor Onatsky against the background of the era*. URL: <https://creativpodiya.com/posts/14094>).

Odessa's period in life and the creativity of Nikanor Onatsky

Andrii Mykhailovych Nykyforov

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department
of Fine Arts,
Musicology and Cultural Studies
Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko
ORCID: 0000-0002-0576-980X

The article is devoted to revealing the influence of the Odesa Art School on the formation of the personality of Nikanor Onatsky as a teacher-artist.

The purpose of the article is to summarize the information of leading domestic scientists regarding the formation of N. Onatsky's worldview during his stay in the artistic and educational environment of Odesa at the beginning of the 20th century.

The priority methods of this research were chosen: theoretical and historical-logical analysis of printed sources on the researched problem; the personalistic-biographical method used to study the life and creative path of N. Onatsky; chronological-systemic, which helped to consider the peculiarities of the artist's stay in Odesa region in time sequence.

It was established that art education since the second half of the 19th century was represented by professional art schools in the largest cities of Ukraine, in which great attention was focused on solving the problems of training art and education personnel.

One of the leading art schools was the Odesa Art School (1865), which, in 1901 was reformed into the Odesa School of the Society of Fine Arts, after graduating from which, in 1905, he received a diploma as a teacher of drawing and calligraphy

It was founded, that N. Onatsky received high marks for the successfully executed drawings of academic compositions, which testified to the high level of the artist's professional and artistic skills during his years of study.

It is shown that the almost five-year stay in Odesa had a significant influence on the formation of the creative credo of the young artist; the teachers of the school had a special effect: professor K. Kostandi, who taught painting, composition, drawing, and academician O. Popov, a teacher of art history.

Conclusions were made that the professional art and artistic training obtained by N. Onatsky in Odesa became the basis for further studies at the St. Petersburg Higher Art School at the Imperial Academy of Arts in the class of the painter I. Repin.

Key words: Nikanor Onatsky, Odesa Art School of the Society of Fine Arts, artistic and pedagogical education.